

KOVÁCS ISTVÁN
Somogyi Győzőről

Van egy vallomás, amely világra eszmélkedésem, vagyis 1956 ősze óta lüktet bennem, s a legváratlanabb pillanatokban olykor ma is megdelejez áramával. Egy mondatnyi konfesszió, amelyet én sohasem mertem kimondani. Szeméremből? Gyávaaságból? Mert-hogy akihez szólt volna, azt évtizedeken át jobbra cédaként igyekeztek a nagyvilágnak bemutatni... S nem kevesen buzgólkodnak ma is ezt tenni. „Szerelmes vagyok a magyar népbe...” Ezt a korán torokra forradt vallomást Somogyi Győző úgy mondta ki a mindennél fenségesebb művészetéről s a gyarlóság és erény abroncsába fogott létezéséről tett életgyónásában, mintha mi sem volna természetesebb ennél.

Somogyi Győzőt ez a cselekvő mámor élte. A szerelem, amely Isten közelébe emeli az embert, s akit társává tehet a teremtésben... Akit a lélek kiszámíthatatlan, varázslatos rezdülésével művésszé avathat.

Somogyi Győzőt a lélek izgatja, amelynek szervezője az emlékezet is. A lélek izgatja a halálig fáradt öregasszony linóleumba metszett, egymásra roskadó arcvonásaiban. A tussal papírra-hóra rajzolt, végtelenbe, örökkévalóságba távolodó katonákban, akik a messzi haza magasából nézve a hétmérföldes csizmában grasszáló halál lábnyomai. Így követhetik őket a siratóasszonyok. A lélek izgatja a szocializmus feketevonatainak krampácsoló népében, a barikádálmot látott, utcaövezetbe szürkült munkásokban, akiknek kátrányosan sercegő élete pokoli sugárúttá dermed a művész szitanyomatában. A pesti srácokban, akiknek világot sokkoló szabad-

ságszeretete a körúton megállította, lángba borította a zarnokság magabiztos tankjait...

A lélek izgatja arcképcsarnokai hőseiben, magyar királyaiban és szentjeiben, családtagokat, barátokat megörökítő portréiban, csataképeinek és tájképeinek miniatűr háttér-, és élénk magasodó főalakjaiban. A földi létet a véres csata után már mennyországból figyelő, felhőkbe mosódó huszárokban. A kalotaszegi tájban aranyló dombháton napóra-mutatóként delet jelző távoli juhászban és a leányát aggódva kézen fogó asszonyban, akinek viselete bár sziporkázóan keleties, tekintetében ott az árvaság gyászsa.

A kalotaszegi tájat nehezezként lezáró Érchegység az Olümposzra emlékezteti a művészt, akit a görög táj döböntett rá a hazai pannon világ napfénytől tobzódó színeire. A grafikáit, rajzait pártoló, az ugyancsak pannonföldi Iszkázzról elindult költő intése – „Maga fössön!” – egész életét meghatározta. Így

Nagy László szelleme és lelke minden ecsetvonásában fölsejlik. De ott van a szépség nagy középkori festőmestereinek szakmai tudása és szellemi öröksége is.

Somogyi Győzőt a lelkek izgatják. A lelkek, amelyek Szent Ágostont idézve „maguk is változandók, és csak az Istenben tapadtan lesznek állandók. Máskülönbén talán tovasietnének, és belevesznének a pusztulásba”. Ezért örökíti meg őket. Mert Somogyi Győző egész élete, mindennapi munkája és művészete a pusztulás, a pusztítása elleni harc. Ezért szervez hagyományörző huszárcsapatot, fest történelmi zászlókat, s küzd, hogy a zászlóknak,

mint annyi más országban, nálunk is legyen ünnepnapjuk. Ezért varr huszárcsákót, kasírozza az égbolt-ra a történelmi haza térképét, folytat rendületlen harcot a tájért, tart lovat, rackajuhot... És évtizedekkel ezelőtt ezért kezdett neki társával, Korényi Dalmával a kolhozosítással halálra ítélt falu, Salföld életre keltésének. Mindezt miért? Isten iránti alázatból és egy nép iránt érzett szerelemből...

Anyá (1973)

Elhangzott szeptember 20-án, a Magyar Örökség díj átadásának ünnepségén